

Теряєва Л.А. Інноваційні принципи навчання у формуванні методичної компетентності майбутніх учителів музики на заняттях з хорового диригування // Науковий збірник «Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі»/ Київ. ун-т ім. Б. Грінченка; редкол.: Олексюк О.М. (наук. ред.), Хоружа Л.Л. (заст. наук. ред.), Бондаренко Л.А. (відп. секр.), Кевішас І. та ін. –К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. - №1. - 117-122с.

УДК 37.011.31: 785

Теряєва Лариса Анатоліївна,

аспірант кафедри теорії і методики музичної освіти Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка,
викладач музики університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ,
e-mail: larianat@gmail.com

ІННОВАЦІЙНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ

Анотація. Стаття присвячена використанню інноваційних принципів при вивченні дисципліни «Хорове диригування» та їх значенню у формуванні методичної компетентності майбутніх учителів музики. Матеріали проведеного дослідження є основою для внесення коректив до змісту навчальної програми з хорового диригування та її оновлення на основі міждисциплінарних зв'язків хорового диригування з іншими музичними дисциплінами.

Ключові слова: інноваційні принципи; методична компетентність; хорове диригування; суміжні музичні дисципліни; міждисциплінарні зв'язки; інтенсифікація навчання

Постановка проблеми. Проблема формування методичної компетентності майбутніх учителів музики на заняттях з хорового диригування є актуальною, але на даний час недостатньо дослідженою. Пропонується включити у навчальний процес інноваційні принципи, які сприяють підвищенню якості підготовки майбутніх учителів музики, їх залученню до композиторської творчості, застосуванню нових методів і організаційних форм навчання, сприяють інтенсифікації навчального процесу і прискоренню формування методичної компетентності майбутніх учителів музики, що є особливо актуальним і потребує уваги педагогів.

Аналіз досліджень і публікацій. Додаткові принципи досліджували А.Алексюк, Ю.Бабанський, І.Бех, В.Беспалько, Г. Ващенко, Й. Гербарт, С.Гончаренко, М. Данилов, А. Дістервег І.Зязюн, Т.Ільїна, Я. Коменський,

В.Краєвський, І.Лернер, Й. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, М.Скаткін, А.Хуторської, К. Ушинський. Автори стверджують, що принципи навчання визначають зміст, методи, форми організації навчання і спрямовують діяльність викладача у потрібному навчальному напрямку. Але проблема використання інноваційних принципів навчання для формування методичної компетентності майбутніх учителів музики досі не стала об'єктом спеціального дослідження.

Метою даної статті є застосування у навчальному процесі інноваційних принципів при вивченні дисципліни «Хорове диригування» та визначення їх впливу на якість підготовки і формування методичної компетентності майбутніх учителів музики.

Завданнями статті є уточнення змісту запропонованих інноваційних принципів навчання, визначення їх впливу на інтенсифікацію навчального процесу з хорового диригування і формування методичної компетентності майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу. Традиційні принципи музичного навчання, глибоко проаналізовані і запропоновані Олексюк О.М. [3], включають: принцип систематичного та послідовного навчання; принцип усвідомленого засвоєння знань; принцип міцності знань; принцип доступності навчання; принцип наочності навчання; принцип єдності виховання, освіти і розвитку; дидактичний принцип зв'язку навчання з життям.

Для формування методичної компетентності майбутніх учителів музики на заняттях з хорового диригування пропонується використовувати традиційні педагогічні принципи, а саме: принцип систематичності і послідовності навчання, принцип усвідомленого навчання, принцип мотивації та наочності, принцип міцності знань, принцип зв'язку навчання з життям, які сприяють послідовному і систематичному навчанню, засвоєнню, поглибленню і міцності теоретичних знань, інтелектуальному і музичному розвитку студентів.

Запропоновані педагогічні традиційні принципи є достатньо ефективними, але вимоги сучасної освіти вимагають вирішення існуючих проблем навчання, якісної

підготовки майбутніх учителів музики, мобільності і застосування набутих знань, умінь і навичок у будь-якій навчальній ситуації.

До сучасних принципів навчання науковці пропонують віднести принцип індивідуального підходу, принцип активності, принцип єдності виховання, освіти і розвитку та інші. Тому, пошук принципів навчання є актуальним і потребує продовження.

Пропонується застосувати на заняттях з хорового диригування *інноваційні принципи навчання*, які можуть бути покладені в основу інтенсифікації навчального процесу і формування методичної компетентності майбутніх учителів музики, а саме: принцип індивідуалізації, принцип національної ідентичності, принцип наукового пізнання, принцип інтенсифікації навчання, принцип інтерактивного навчання, принцип інноваційної наочності, принцип креативного розвитку, принцип підвищення рівня інноваційності, принцип змагальності, принцип міждисциплінарних зв'язків [5], принцип оптимізації навчального процесу [6].

Розглянемо більш детально деякі інноваційні принципи навчання студентів з диригентсько-хорової підготовки.

Принцип індивідуалізації на заняттях з хорового диригування займає перше місце серед усіх сучасних принципів навчання, тому що здійснюється на основі глибокого вивчення особливостей і можливостей студентів, впливає на креативний розвиток кожного майбутнього учителя музики.

Як сверджує Олексюк О.М. [3], найактивніше впливають на музичний розвиток індивідуальні заняття з фаху, на яких застосовуються різні прийоми впливу та активні методи навчання, адже творчий підхід до розвитку індивідуальності – одне із завдань музичної педагогіки.

Принцип індивідуалізації повинен враховувати індивідуальні особливості кожного майбутнього учителя музики, його музичні здібності і здатності до хорового диригування. Викладач використовує даний принцип для індивідуального підбору репертуару з хорового диригування, методів, засобів і організаційних форм навчання, творчих, проблемно-пошукових і дослідних завдань для самостійної роботи майбутнього фахівця.

Принцип інтенсифікації навчання. У сучасних умовах, коли скорочуються навчальні дисципліни та аудиторні години для їх вивчення, актуальним є інтенсифікація навчального процесу за рахунок перегляду навчальних планів і програм навчальних дисциплін, перенесення деяких тем на самостійне опрацювання студентами з обов'язковим проміжним контролем, а також створення нового, інноваційного методичного забезпечення, яке дає додаткові можливості для інтенсифікації навчання.

Розробка такого методичного забезпечення є особливо актуальною і повинна включати: короткі теоретичні відомості; тестові завдання; тематику самостійних робіт; контрольні питання та відповіді на них; перелік репертуару, музичний додаток з хоровими творами і пісенним шкільним репертуаром.

Важливо враховувати і головні фактори інтенсифікації навчального процесу: підвищення цілеспрямованості і поглиблення мотивації навчання, змістовну насиченість дисципліни і прискорення темпу навчання, використання навчально-пізнавальних, проблемно-пошукових і творчих завдань з хорового диригування, застосування сучасних музично-комп'ютерних програм і інформаційно-комп'ютерних технологій.

Принцип інтерактивного навчання. Сучасна система навчання поєднує управління викладача з самостійністю студентів і базується на проблемному навчанні. Викладач спрямовує навчально-пізнавальну діяльність студентів, організовує проблемно-пошукову роботу, мотивує інтерактивне навчання, активізує самостійну роботу майбутніх учителів музики над вдосконаленням методичних компетенцій.

Інтерактивне навчання – це навчання в режимі діалогу, під час якого відбувається залучення майбутніх учителів музики до активної креативної діяльності і творчої взаємодії викладача з хорового диригування зі студентами. Виконуючи поставлені педагогом завдання, студент закріплює вивчений матеріал і вивчає новий, передаючи свої знання іншим. Цей принцип робить навчання активним, а процес - більш ефективним.

Принцип національної ідентичності дає можливість надати пріоритетне місце українській народній творчості (фольклору), хоровим творам українських композиторів та їх обробкам народних пісень, творчості сучасних українських авторів і виконавцям, сучасній дитячій творчості, репертуару сучасних національних хорових колективів.

Як підкреслює О. Бенч-Шокало, основою української хорової культури є обрядова традиція, яка “зберігається як таїнство душі – життєтворчої сили самого життя, є духовним життям, як його праосновою” [1; 2], а концепція виконавського фольклоризму в свою чергу – основний напрямок для хорової практики.

Чимало досліджень присвячено національній основі музичної мистецької освіти. Це наукові роботи Г.М. Падалки, В.Д. Шульгіної, М.В. Черепанина, Л.М. Воевідко, І.В. Єгорової, І.О. Газіної, В.О. Стрельчука. Дослідники піднімають питання модернізації змісту музичної освіти на національній основі, поглибленого вивчення народних традицій і обрядів, творчості сучасних українських авторів.

Для особистісно зорієнтованої мистецької освіти науково значимою стає концепція формування духовного потенціалу молоді, розроблена О.М.Олексюк. Автор прийшла до висновку, що «передусім постає проблема створення нової системи народної освіти, яка б базувалася на національно-культурних традиціях і враховувала досягнення вітчизняної і світової науки» [4].

Перегляд і переосмислення історичних етапів розвитку хорового мистецтва та його ролі для духовної і музичної культури студентів, впливу народної творчості на розширення їх світогляду і творчого розвитку свідчать про необхідність розроблення принципів відбору хорового навчального матеріалу з метою формування у майбутніх учителів музики національної самосвідомості і гідності засобами музичного мистецтва.

Одним із важливих завдань сучасної освіти є формування наукового світогляду студентів.

Принцип наукового пізнання здійснюється при впровадженні у навчальний процес сучасних досягнень педагогіки, психології, сучасних науково-педагогічних концепцій навчання, інноваційних методик викладання різних музичних дисциплін,

зокрема диригентської, вокально-хорової методики, сучасних музичних комп'ютерних програм для запису нот і музики.

Даний принцип вимагає, щоб зміст програм знайомив студентів з найновішими науковими фактами, поняттями, термінами, законами, теоріями і концепціями всіх основних розділів дисциплін музично-теоретичного циклу.

Для підвищення методичної підготовки студентів необхідними є: самостійне опрацювання наукових статей і досліджень, методичних розробок і навчальних посібників з хорового диригування і практики роботи з хором, знання сучасних навчальних шкільних програм з музичного мистецтва, оволодіння методикою сучасних музично-комп'ютерних технологій.

Принцип наукового пізнання, базуючись на наукових ідеях і концепціях з різних музичних дисциплін, об'єднує музичні дисципліни у єдину методологічну навчальну систему, яка сприяє розвитку міждисциплінарних зв'язків між різними музичними дисциплінами і якісній диригентсько-хоровій підготовці майбутніх учителів музики.

Принцип інноваційної наочності. Сучасна музична освіта на всіх рівнях музичного виховання вимагає нових засобів наочності, зокрема використання на заняттях з хорового диригування навчальних посібників з показом різноманітних диригентських схем, відеопрезентацій, аудіо та відеозаписів з фрагментами виступу відомих хорових колективів, а також застосування комп'ютера, аудіоколонок, синтезатора, CD-дисків, музичних комп'ютерних програм.

Особливо це стосується дисципліни «Хорове диригування». Майбутні учителі музики на заняттях з хорового диригування переважно вивчають хорові твори під супровід фортепіано і хорове звучання творів вони можуть тільки уявляти. Таке неповноцінне слухове сприйняття формує неправильні слухові уявлення про особливості тембру кожної хорової партії і вокально-діапазонні можливості хорового колективу, не розкриває творчих можливостей співаків, не готує до практичної роботи з хором і, як наслідок, знижує рівень якісної підготовки майбутніх фахівців.

Принцип інноваційної наочності сприятиме якісному рівню підготовки майбутніх учителів музики, мотивації навчання, розвитку хорознавчого тезауруса, музичної пам'яті, культури мислення, творчої фантазії, набуттю практичного досвіду по роботі з хором колективом, використанню майбутніми учителями музики різноманітних методичних прийомів і технічних засобів навчання.

Принцип креативного розвитку. Креативний розвиток у диригентсько-хоровій підготовці майбутніх учителів музики – один із перспективних шляхів наукових досліджень, де важливу роль відіграють: творче сприйняття хорових творів, уявлення і осмислення музичних образів та головної ідеї творів музичного мистецтва; оригінальність у розкритті художнього образу засобами музичної виразності; власна творча ініціатива майбутніх фахівців у диригентській та виконавській діяльності; розвиток їх уяви і фантазії в процесі диригентсько-хорової підготовки; креативне ставлення до виконання творчих завдань з хорового диригування.

Творчому розвитку особистості присвячені наукові праці А.Я. Ростовського, О.П. Рудницької, Г.М. Падалки, В.І. Буцяка, В.М. Крицького, В.І. Федоришина, О.М.Щербініної; специфіці та методичним підходам до диригентсько-хорової підготовки студентів присвячені дослідження Л.А. Бірюкової та Лінь Хая.

Актуальною проблемою освіти є залучення майбутніх учителів музики до композиторської творчості. Велике значення для креативного розвитку мають написані майбутніми учителями музики власні музичні інструментальні і вокальні твори для дітей із застосуванням сучасних музичних комп'ютерних програм. Ці творчі здобутки можуть бути використані майбутніми учителями музики під час проведення уроків музики або гурткової роботи зі школярами у період педагогічної практики.

Принцип підвищення рівня інноваційності передбачає своєчасне та неперервне відслідковування майбутніми фахівцями за появою нових музично-комп'ютерних технологій, музичних комп'ютерних програм, інноваційного програмного забезпечення, оновлення навчальних програм з обов'язковим включенням до змісту програми з хорового диригування застосування інноваційних технічних засобів,

сучасних комп'ютерних музичних програм, інформаційних комп'ютерних технологій, засобів медіа техніки.

Принцип змагальності сприяє змаганням студентів між собою за отримання відповідної кількості балів за практичні заняття, за виконання самостійної роботи з хорового диригування (творчі завдання, реферати, презентації), отримання додаткових балів з навчальної педагогічної практики за знаходження цікавих сучасних шкільних пісень або творів для хору, написання власних тематичних пісень з інструментальним супроводом з використанням музичних комп'ютерних програм для проведення позакласної роботи та гурткової роботи у школі.

Висновки

Проведене дослідження інноваційних принципів навчання показало, що їх впровадження у навчальний процес сприяє поглибленню і узагальненню методичних знань, інтенсифікації і оптимізації навчального процесу з хорового диригування, розвитку міждисциплінарних зв'язків між хоровим диригуванням і суміжними музичними дисциплінами, якісній підготовці майбутніх фахівців. Матеріали проведеного дослідження є передумовою для внесення коректив до змісту навчальних програм з підготовки майбутніх учителів музики та їх оновлення на основі інноваційних принципів навчання. Подальше дослідження планується спрямувати на пошук інноваційних методів формування методичної компетентності майбутніх учителів музики, а також оновлення методики викладання хорового диригування та створення комплексу інноваційних вимог до диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдієвський А.Т. Формування особистості на ґрунті національно-культурного відродження /А.Т. Авдієвський. // Мистецтво у школі: зб. ст. [Упор. І.М. Гадалова]. – К.: УДПУ, 1996. – Вип. I. – С. 80 – 83.
2. Костенко Л.В., Шумська Л.Ю. Формування хормейстерських вмінь у класі хорового диригування. – Ніжин: Видавництво НДПУ ім. М. Гоголя, 2004. – 25 с.]
3. Олексюк О.М. Музична педагогіка: навч. посіб./О.М.Олексюк.– К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 248 с
4. Олексюк О. М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва / О. Олексюк, М. Ткач. – К.: Знання України, 2004. – 264 с].
5. Теряєва Л.А. Міждисциплінарні зв'язки у формуванні методичної компетентності майбутніх учителів музики // Електронне наукове фахове видання «Освітологічний дискурс» Київського університету імені Бориса Грінченка, випуск № 2 (10), 2015р.

6. Теряева Л.А. Формування методичної компетентності майбутніх учителів музики в процесі диригентсько-хорової підготовки / Л.А. Теряева // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць.—Вип. 17 (22). К. : НПУ ім.М.П.Драгоманова. 2015.— 49-54 с.

Рецензент

Стаття надійшла до редакції

УДК 37.011.31: 785

Теряева Лариса Анатольевна,
аспірант кафедри теорії і методики музикального образования Інститута искусств
Київського університету імені Бориса Грінченка,
преподаватель музики університетського коледжа Київського університету
імені Бориса Грінченка, г. Київ,
e-mail: larianat@gmail.com

ИННОВАЦИОННЫЕ ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПО ХОРОВОМУ ДИРИЖИРОВАНИЮ

Аннотация. Стаття посвящена использованию инновационных принципов при изучении дисциплины «Хоровое дирижирование» и их значению в формировании методической компетентности будущих учителей музыки. Материалы проведенного исследования является базой для внесения корректив к содержанию учебной программы по хорового дирижирования и ее обновление на основе междисциплинарных связей хорового дирижирования со смежными музыкальными дисциплинами.

Ключевые слова: инновационные принципы, методическая компетентность; хоровое дирижирование; смежные музыкальные дисциплины; междисциплинарные связи; интенсификация обучения

UDC 37.011.31: 785

Teryaeva Larisa,
graduate student of the theory and methodology of music education of the Institute of Arts
Borys Grinchenko Kyiv University,
music teacher at University College University of Kiev
the Boris Grinchenko, in Kiev,
e-mail: larianat@gmail.com

INNOVATIVE PRINCIPLES OF METHODOLOGICAL COMPETENCE FORMATION IN CHOIR CONDUCTING

Annotation. The article is devoted to the educational process of innovative principles use in the study of discipline "Choral Conducting" and determine their impact on the quality of the training and formation of methodical competence of future teachers of music.

The classes in choral conducting using traditional pedagogical principles that are effective and contribute to the consistent and systematic learning, assimilation, and deepen the strength of theoretical knowledge, intellectual and musical development of students. But the demands of modern education requires solving the existing problems of quality training of future teachers of music.

In the article the innovative principles of learning, shows the contents of these principles, to determine their impact on the intensification of the educational process on the formation of choral conducting and methodical competence of future professionals.

Incorporation of innovative learning principles into the educational process contributes to the deepening of methodical knowledge intensification and optimization of educational process on choral conducting, the development of relations between choral conducting and other musical disciplines, high-quality training of future specialists.

The materials of the research are a prerequisite for making adjustments to the content of the curriculum for the training of future teachers of music and updating them on the basis of innovative learning principles.

Keywords: innovative principles, methodical competence; choral conducting; related musical discipline; interdisciplinary communications; intensification of training